

LAUSUNTO LAINAN ARVONALENNUKSEN JA PERUSPÄÄOMAN MUUTOKSEN KIRJAAMISESTA KUNTAYHTYMÄN JA JÄSENKUNNAN KIRJANPIDOSSA

Lausuntopyyntö

Kuntayhtymän jäsenkunnat ovat lausuntopyynnön mukaan myöntäneet kuntayhtymän (hakija) kautta avustusta käytettäväksi pääomalainan myöntämiseen perustettavalle yhtiölle A Oy. Kuntayhtymä antoi korottoman antolainan A Oy:lle, josta se omistaa koko osakekannan. A Oy myönsi edelleen B Oy:lle pääomalainan. Velkakirjan ehtojen mukaan B Oy maksaa lainasta korkoa vain, jos maksuun pantu määrä voidaan käyttää voitonjakoon viimeksi päättyneeltä tilikaudelta vahvistetun taseen mukaan. Velkakirjaehtojen mukaan korko siirtyy maksettavaksi tulevina tilikausina.

Hakija pyytää kirjanpitolautakunnalta lausuntoa pääomalainan arvonalennuksen kirjaamisesta sekä A Oy:n, kuntayhtymän että kuntayhtymän jäsenkuntien kirjanpidossa mahdollisessa B Oy:n konkurssiilanteissa. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto vastaa lausuntopyyntöön siltä osin kuin se koskee kuntayhtymän tai sen jäsenkuntien kirjanpitoa. Kirjanpitolautakunta antaa lausunnon osakeyhtiöiden kirjanpitoa koskevista kysymyksistä.

Kuntajaosto vastaa seuraaviin kysymyksiin:

Miten kuntayhtymän yhtiölle A myöntämän antolainan mahdollista arvonalentumiskirjausta tulee käsitellä kuntayhtymän ja jäsenkuntien kirjanpidossa?

Miten kuntayhtymän tytäryhtiö A Oy:n yhtiölle B myöntämän pääomalainan mahdollista arvonalentumiskirjausta tulee käsitellä kuntayhtymän ja jäsenkuntien tilinpäätöksessä?

Milloin pysyvien vastaavien sijoitusten arvonalentuminen on kirjattava?

Voidaanko arvonalentumiskirjausta vastaavalla määrällä alentaa kuntayhtymän peruspääomaa, ja miten peruspääoman alentaminen kirjataan kuntayhtymässä ja sen jäsenkunnissa?

Lausunnon perustelut

Kirjanpitolaki (1336/1997)

Kirjanpitolain 5:13 §:n mukaan, jos pysyviin vastaaviin kuuluvan hyödykkeen tai sijoituksen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämän tulon arvioidaan olevan pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa pienempi, erotus on kirjattava arvonalennuksena kuluksi.

Kirjanpitolain 3:3 §:n mukaisen varovaisuuden periaatteen mukaan tilinpäätöksessä otetaan erityisesti huomioon kaikki poistot ja arvonalennukset vastaavista sekä velkojen arvon lisäykset samoin kuin kaikki päättyneeseen tai aikaisempiin tilikausiin liittyvät, ennakoitavissa olevat vastuut ja mahdolliset menetykset, vaikka ne tulisivat tietoon vasta tilikauden päättymisen jälkeen.

Kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimista koskeva yleisohje (2016)

Kunnan taseessa oma pääoma ryhmitellään seuraavasti: *Peruspääoma, Arvonkorotusrahasto, Muut omat rahastot, Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) ja Tilikauden ylijäämä (alijäämä)*. Määrätyt oman pääoman erät ovat pysyväisluonteisia siten, että niitä voidaan lisätä tai vähentää vain erityisestä syystä. Pysyväisluonteisia kunnan oman pääoman eriä ovat Peruspääoma ja Arvonkorotusrahasto.

Kuntayhtymän peruspääoma muodostuu ensisijaisesti jäsenkuntien pääomasijoituksista kuntayhtymään. Kuntayhtymän peruspääomaa on perusteltua vahvistaa silloin, kun sen määrä yhdessä sijoitusrahaston ja arvonkorotusrahaston pääoman kanssa on olennaisesti ja pysyvästi pysyvien vastaavien määrää alempi. Peruspääoman korottamisesta jäsenkunnat päättävät perussopimuksessa tai sopimalla erikseen.

Hallituksen esitys (8/2006) kuntalain muuttamiseksi ja kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunto kertyneiden alijäämien kattamisesta peruspääomasta (2006/77)

Kuntalain muutosta koskevan lain (578/2006) perustelujen mukaan peruspääoman alentamisen perusteena voi olla pysyvien vastaavien määrän pysyvä alentuminen joko omaisuuden luovutuksen, menetyksen tai ylimääräisten poiston taikka arvonalentumisen seurauksena. Peruspääomaa ei kuitenkaan tulisi alentaa enempää kuin peruspääoman ja pitkäaikaisen vieraan pääoman yhteismäärä ylittää pysyvien vastaavien määrän. (HE 8/2006) Toisin sanoen edellytys peruspääoman vähentämiselle on, että pitkäaikaisen pääomarahoituksen määrän taseessa tulisi ylittää pitkäaikaiseen omaisuuteen sitoutuneen pääoman määrän ja että pitkäaikaisen rahoituksen tarve on pysyvästi vähentynyt. Peruspääoman alentamista ei voi tehdä ennakkoidusti. (Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunto 2006/77).

Kuntajaoston lausunto kuntayhtymän alijäämän kirjaamisesta jäsenkunnan kirjanpidossa (2015/113)

Kuntalain 110 §:n mukaan myös kuntayhtymän taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kuntajaoston lausunnon 113 mukaan jäsenkunnan tulee kirjata kirjanpitoonsa osuus kuntayhtymään kertyneestä alijäämästä pakollisena varauksena, mikäli kuntayhtymän

alijäämää ei todennäköisesti saada lähitulevaisuudessa katetuksi esimerkiksi kuntayhtymän päättämällä muilla toimenpiteillä. Mikäli kuntayhtymän alijäämän kattamistoimenpiteisiin ei ole ryhdytty taikka niitä ei ole suunniteltu, on kuntajaoston käsityksen mukaan jäsenkunnalla tällöin oltava erityiset perusteet, mikäli se katsoo, että pakollisen varauksen tekemisen edellytykset kunnan tilinpäätöksessä eivät täyty.

Lausunto

Kirjaukset kuntayhtymän kirjanpidossa

Lainasaamisen arvonalentuminen

Kuntayhtymän pysyvien vastaavien tytäryhtiö A Oy:ltä olevan lainasaamisen arvonalennus merkitään tuloslaskelmaan arvonalentumisenä kuluksi silloin, kun arvonalentuminen on todennäköinen esimerkiksi velallisen maksukyvyttömyyden johdosta. Kuntayhtymän kirjanpidossa pysyvien vastaavien arvonalennusten vähentäminen suoraan peruspääomasta ei ole hyvän kirjanpitotavan mukaista, vaan arvonalentuminen merkitään tuloslaskelmaan kuluksi.

Tytäryhtiö A Oy:n myöntämän pääomalainan arvonalentumiskirjauksen vaikutus yhtiön A Oy:n osakkeiden arvoon

Kirjanpitolautakunta lausuu lainasaamisen kirjanpitokäsittelystä yhtiöiden kirjanpidossa. Mikäli kuntayhtymän tytäryhtiö A Oy kirjaa B Oy:lle myöntämänsä lainan ja siihen liittyvän korkosaamisen kuluksi, tulee kuntayhtymän arvostaa myös tytäryhtiö A Oy:n osakkeet tarvittaessa uudelleen. Arvonalentumistarve osakkeisiin voi syntyä silloin, kun A Oy:n oman pääoman määrä on sen B Oy:ltä olevan pääomainsaamisen arvonalentumiskirjauksen johdosta pysyvästi alentunut.

Peruspääoman alentaminen alijäämän kattamiseksi

Kuntayhtymän peruspääomaa on mahdollista alentaa alijäämän kattamiseksi, mikäli pitkäaikaisen pääomarahoituksen määrä taseessa ylittää pysyviin vastaaviin sitoutuneen pääoman määrän ja mikäli pääomarahoituksen tarve on pysyvästi alentunut esimerkiksi omaisuuden luovutuksen, menetyksen tai ylimääräisten poiston taikka arvonalentumisen seurauksena. Käytännössä edellytykset täyttyvät vain silloin, kun kuntayhtymän toiminta supistuu ja pääomarahoituksen tarve pysyvästi vähenee. Kirjanpitovelvollisen tulee arvioida peruspääoman alentamisen edellytykset dokumentoidusti.

Peruspääoman alentamisen tarvetta arvioidaan koko kertyneen yli- tai alijäämän määrän perusteella, jolloin otetaan huomioon myös aiemmin kertyneet yli- tai alijäämät sekä poistoero ja vapaaehtoiset varaukset kuntajaoston lausunnon 118/2018 mukaisesti. Peruspääoman alentamista ei voida siten tehdä ennakkoidusti eikä sen määrää voi kytkeä yksittäiseen kirjaukseen. Kulukirjaus esitetään tuloslaskelmassa, ja se vaikuttaa seuraavalla tilikaudella edellisten tilikausien yli- tai alijäämään. Peruspääoman alentaminen kirjataan edellisten tilikausien alijäämän vähennykseksi.

Kuntalaissa muutettiin alijäämän kattamisvelvollisuutta koskevia säännöksiä vuonna 2015 (laki 410/2015). Aiemman lain aikana annettu ohjeistus peruspääoman vähentämisestä on kuitenkin edelleen

voimassa taseen laadinnasta annetun kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti. Sen sijaan ennen kuntalain vuoden 2006 muutosta annettuja lausuntoja 47/2000 ja 56/2002 ei ole ollut vuoden 2006 jälkeen mahdollista soveltaa siltä osin kuin lausunnoissa käsitellään peruspääoman alentamista.

Kirjaukset kuntayhtymän jäsenkuntien kirjanpidossa

Kuluksi kirjatun avustuksen myöhempi käyttö

Lausuntopyynnön mukaan jäsenkunnat ovat kirjanneet Yhtiö B:n pääomalainan myöntämiseen tarkoitettut varat kuntayhtymälle annettuna avustuksena. Tuloslaskelmaan kuluksi kirjatun avustuksen myöhempi käyttö tai sen muutos ei aiheuta jäsenkuntien kirjanpidossa kirjauksia.

Pakollinen varaus kuntayhtymän alijäämään

Mikäli kuntayhtymän kirjanpidossa tytäryhtiö A Oy:n lainasaamisiin tai osakkeisiin tehty arvonalentumiskirjaus johtaa kumuloituneeseen alijäämään kuntayhtymässä, jäsenkunnan tulee kuntajaoston lausunnon 113/2015 mukaisesti kirjata kirjanpitoonsa osuus kuntayhtymään kertyneestä alijäämästä pakollisena varauksena, mikäli kuntayhtymän alijäämää ei todennäköisesti saada lähitulevaisuudessa kateeksi esimerkiksi kuntayhtymän päättämillä muilla toimenpiteillä. Pakollinen varaus on konsernitilinpäätöksessä sisäinen erä, joka eliminoidaan.

Kuntayhtymäosuuden arvostaminen, jos kuntayhtymä on alentanut peruspääomaa

Kuntayhtymäosuuden arvo kunnan taseessa on muodostunut osuutena kuntayhtymän nettovarallisuutta kuvaavasta peruspääomasta. Kuntayhtymän peruspääoman alentamisen seurauksena jäsenkunnan kuntayhtymäosuuden rahamääräinen arvo laskee, vaikka kuntayhtymän palveluntuotantokyky ei alenisi. Kuntayhtymän peruspääoman alentamisesta johtuva kuntayhtymäosuuden pysyvä arvonaleneminen merkitään jäsenkunnan kirjanpidossa tuloslaskelmaan arvonalentumisena kuluksi.

Tilinpäätöksen oikea ja riittävä kuva

Ottaen lisäksi huomioon tilinpäätökseltä ja toimintakertomukselta edellytettävä oikean ja riittävän kuvan vaatimus (KPL 3:2.1 §) tulee kuntayhtymän ja sen jäsenkuntien antaa tehdyistä kirjauksista selostus toimintakertomuksessa. Jos edellistä tilikautta koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia päättyneen tilikauden tietojen kanssa, on myös tästä esitettävä selvitys liitetietoina (KPA 2:2.1 § 4- kohta).

Oman pääoman muutokset on eriteltävä liitetiedoissa. Lisäksi toimintakertomuksessa on oikean ja riittävän kuvan niin vaatiessa kuvattava kertyneen ylijäämän tai alijäämän määrään aikaisemmillä tilikausilla vaikuttaneita tekijöitä.